

Fuskmisstankar mot STAN-studie utreds vidare

En svensk studie, som varit avgörande för införandet av en ny metod för att övervaka foster vid förlossningar, kan ha byggt på manipulerade data. Det framgår av en oberoende granskning från Lunds universitet. Rektor Göran Bexell har nu beslutat att gå vidare med en utredning om forskningsfusk.

ST-analys, STAN, används vid förlossningar som komplement till CTG-övervakning för att följa hur fostret mår. Systemet började införas på svenska sjukhus sedan en svensk studie som publicerades i Lancet 2001 visat att betydligt färre barn som övervakats med STAN visade tecken på syrebrist än barn som inte övervakades med STAN. Rönen presenterades också i en artikel i Läkartidningen nr 48/2004, sidorna 3875–81.

Tekniken har dock varit omdiskuterad, och efter 12 Lex Maria-anmälda incidenter med syrebrist som inte upptäcktes med STAN beslutade de vetenskapliga råden vid Socialstyrelsen 2006 att genomföra en revision av studien.

Uppdraget gick till Ulf Hansson, chef för kvinno- och barndivisionen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. De slutsatser han drog fick honom att lämna in en anmälan om forskningsfusk till Lunds universitets rektor Göran Bexell. Denne beslutade i sin tur att låta en oberoende person, professor Kari Teramo vid Universitetssjukhuset i Helsingfors, granska Lancet-studien.

Vid granskningen fann Kari Teramo sammanlagt åtta fall där data i studiedatabas och journalkopior inte stämde överens. Det handlar om fall som borde inkluderats i studien men inte hade det, fall som inte borde varit med i studien och fall där värden avrundats felaktigt med följden att fallen klassificerats fel. I samtliga fall är avvikelseorna till fördel för STAN-metoden. När felet korrige-

rades blev resultatet inte längre statistiskt signifikant. Enligt Kari Teramo »tyder detta mycket starkt på att data har avsiktligt manipulerats«.

Han reagerar också på att metodens upphovsman inte listades som medförfattare, trots att denne haft en central roll i undersökningen. Upphovsmannen har, som Ulf Hanson konstaterade i sin rapport, varit anställd vid det förstag som tillverkar STAN-utrustningen och aktivt deltagit i lanseringen.

Kari Teramos slutsats blir att »saken är ytterst allvarlig och bör leda till en totalrevision av STAN-undersökningen«.

Vad gäller anklagelsen om forskningsfusk menar Göran Bexell att vissa oklarheter fortfarande kvarstår, och har därför beslutat att saken ska utredas vidare. Ärendet är så pass angeläget att man inte vill invänta att den nya organisationen för att hantera oredlighetsfrågor är på plats, säger Göran Bexell (se artikel nedan).

Fristående experter utreder forskningsfusk

Misstankar om forskningsfusk ska kunna utredas av en oberoende instans, en expertgrupp vid Centrala etikprövningsnämnden, enligt forskningspropositionen.

Universitet och högskolor är sedan 2006 såsom arbetsgivare skyldiga att utreda misstanke om oredlighet i forskning.

Regeringens förslag innebär att lärosätena ska kunna begära yttranden från den nya instansen som stöd för sådana egna utredningar. Och om den som anmält misstankar om fusk eller den som blivit anmäld kräver det måste ett yttrande begäras. Men det är alltså endast lärosätena själva som ska kunna vända sig till den oberoende instansen, enligt förslaget. Närmare bestämmelser om expertgrup-

pen och dess uppdrag ska meddelas av regeringen, enligt propositionen.

Vetenskapsrådets oredlighetsgrupp läggs ner den 1 januari 2009. Nya ärenden tas sedan den 15 september inte emot, och det kommer att dröja innan den nu föreslagna instansen kan börja arbeta.

Propositionen ska behandlas av riksdagen i februari. Tidigast sommaren 2009 kan den nya expertgruppen vara i funktion, enligt Maria Wästfelt, ämnessakkunnig vid Utbildningsdepartementet.

En mer rättssäker hantering av misstänkt forskningsfusk har sedan länge efterfrågats av Vetenskapsrådet. Förra året lade Vetenskapsrådet och Sveriges universitets- och högskoleförbund, SUHF, fram ett förslag där en från universiteten oberoende instans efterfrå-

ades. Instansen skulle ha möjlighet att överpröva universitetens utredningar och universitetens beslut att inte utreda alls. Man ville också se en möjlighet för vem som helst att anmäla misstankar. En definition av oredlighetsbegreppet föreslogs också. Departementet lät förslaget gå ut på remiss. Av propositionen framgår en del av remissvaren.

På flera punkter avviker regeringens förslag från förslaget från Vetenskapsrådet och SUHF. Regeringens förslag innebär ingen överprövning av universitetens egna bedömningar. Det innehåller inte heller någon definition av oredlighetsbegreppet, detta trots att en majoritet av remissinstanserna tillstyrkte förslaget till definition av oredlighet.

– Jag har bett Vetenskapsrådet överväga möjligheten att utreda saken, trots att de lagt ner sin kommitté för frågor om oredlighet i forskningen.

– Om felet i studien visar sig stämma betyder det inte att STAN är farligt om det används rätt, bara att det inte med säkerhet är bättre än enbart CTG. Då behövs fler studier för att kunna värdera STAN, och sådana studier är också på gång.

Ellika Andolf menar att de 12 Lex Maria-fallen mestadels berodde på att tekniken inte hanterades korrekt.

– Det är viktigt när man introducerar en ny metod att inte slänga ut alla andra. Att avgöra om man ska utföra ett kejsarsnitt är ett svårt beslut, och ju fler indikatorer man har, desto bättre. Man trodde ett tag att STAN kunde ersätta skalpblodprov, men det gör man inte längre.

Michael Lövtrup

Läs mer Läs rektors beslut, professor Kari Teramos expertutlåtande och professor Karel Marsáls bemötande på <http://www.lu.se>